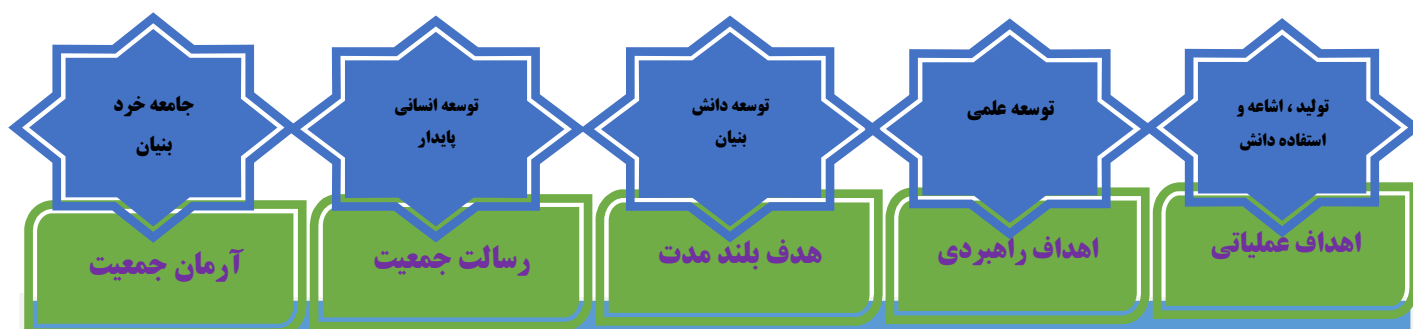

برنامه راهبردی جمعیت توسعه علمی ایران

دوره دهه ساله «۱۳۹۳-۱۴۰۳»

به نام خداوند جان و خرد کزین برتر اندیشه برنگذرد

جمعیت توسعه علم ایران

عنوان سند ♦ برنامه راهبردی جمعیت توسعه علمی ایران دوره دهه ساله «۱۴۰۳-۱۳۹۳»

تهیه کننده ♦ دبیرخانه جمعیت توسعه علمی ایران

تاریخ انتشار ♦ اردیبهشت ۱۳۹۳

ناشر ♦ جمعیت توسعه علمی ایران

تهران- خیابان کارگر شمالی- بلوار فاطمی غربی- خیابان شهید اعتمادزاده- خیابان گردآفرید (روبروی دژبان

ارتش)- پلاک ۱۸- طبقه سوم- جمعیت توسعه علمی ایران

حقوق نشر ♦ تکثیر این گزارش بدون اجازه ناشر مجاز نیست

۱- مقدمه

جمعیت توسعه علمی ایران یک نهاد علمی-فرهنگی (غیرانتفاعی-غیردولتی) متشکل از دانشگاهیان، دانشمندان، نخبگان هنری، فرهیختگان، کارآفرینان و مدیرانی است که به جزء سعادت‌مندی ایرانیان و بالندگی ایران نمی‌اندیشند. این جمعیت بر این باور است که بدون برنامه راهبردی نمی‌توان بالنده بود و به وضعیت مطلوب دست یافت. بنابراین، برای تحقق اهداف و آرمان‌های خود اقدام به تدوین، تصویب و اجرای برنامه‌های راهبردی کرده است.

جمعیت توسعه علمی ایران نخستین برنامه راهبردی خود را در سال ۱۳۸۴ تدوین، تصویب و به اجرا گذاشت؛ برنامه راهبردی دوم جمعیت نیز در سال ۱۳۸۹ تدوین، تصویب و به اجرا درآمد. اهداف این دو برنامه تا حدودی تحقق یافته است. برنامه حاضر، سومین برنامه راهبردی جمعیت است که برای دوره ده ساله (۱۴۰۳-۱۳۹۳) تدوین شده است. در این برنامه ضمن توسعه رسالت‌ها، مأموریت‌ها و اهداف بلندمدت جمعیت، اهداف تحقیق‌نیافته جمعیت در برنامه‌های قبلی بازاندیشی و بازآفرینی شده است.

لازم به ذکر است که با انتخاب هیات مدیره دوره سوم و آغاز فعالیت‌های جمعیت در دوره جدید، با دستور رئیس هیأت مدیره کارگروهی به سرپرستی دبیرکل جمعیت برای تدوین برنامه راهبردی جدید جمعیت تشکیل شده است. متن حاضر نسخه‌تهایی از جلسات کارشناسی این کارگروه است که در جلسه سوم مورخ ۹۳/۰۲/۲۵ هیأت مدیره جمعیت توسعه علمی ایران به تصویب رسید.

۲- آرمان جمعیت توسعه علمی ایران

جمعیت توسعه علمی ایران با الهام از سنت ایرانی و دین مبین اسلام، تبدیل ایران به یک «کشور خرد^۱ بنیان» را آرمان خود می‌داند و بر این باور است تنها از مسیر «توسعه انسانی پایدار» می‌توان به «جامعه خرد بنیان^۲» دست یافت.

^۱- خرد یا حکمت به معنی استفاده انسانی و اخلاقی از دانش، بالاترین سطح توسعه شناختی در انسان و سازمان است. حکیم ابوالقاسم فردوسی در وصف خرد چنین سروده است:

خرد بهتر از هر چه ایزاد بداد ستایش خرد را به از راه داد
 خرد رهنمای و خرد دلگشای خرد دست گیرد به هر دو سرای
 خرد چشم جان است چون بنگری تو بی چشم شادان جهان نسپری

۳- رسالت جمعیت توسعه علمی ایران

جمعیت توسعه علمی ایران با تمام توان تلاش می کند که ایران در مسیر «توسعه انسانی پایدار» قرار گیرد و در این مسیر حرکت کند و بر این باور است که بدون «توسعه دانش بنیان» نمی توان در این مسیر قرار گرفت و به سوی جامعه خرد بنیان حرکت کرد.

۴- هدف کلی جمعیت توسعه علمی ایران

هدف کلی جمعیت توسعه علمی ایران تلاش و کوشش همه جانبه برای پیش برد «توسعه دانش بنیان» در ایران است. جمعیت بر این باور است که بدون توسعه علمی فراگیر (توسعه یادگیری، آموزش، پژوهش، علم^۲، فناوری، نوآوری و کارآفرینی) توسعه دانش بنیان شکل نخواهد گرفت و پیش نخواهد رفت.

۵- اهداف راهبردی جمعیت

برای کمک به پیش برد توسعه دانش بنیان در ایران، جمعیت توسعه علمی ایران اهداف راهبردی ذیل را دنبال می کند.

۱-۵. کمک به توسعه علمی ایران

۲-۵. کمک به علمی شدن جامعه

۳-۵. کمک به گسترش عقلانیت در جامعه

۶- اهداف عملیاتی جمعیت توسعه علمی ایران مطابق با اساس نامه

۱-۶. مطالعه و نقد شاخص های آموزشی، پژوهشی و فناوری کشور و همکاری در ارزیابی سطح علمی کشور؛

۲-۶. همکاری در سیاستگذاری ها و برنامه ریزی های کلان توسعه کمی و کیفی علوم و فناوری؛

^۲ - معادل انگلیسی خرد «*wisdom*» است. جامعه خرد بنیان یا خردمند ابتدا توسط ماتئوس در سال ۱۹۹۸ مطرح شد.

^۳ منظور از توسعه علم، توسعه شناختی یکپارچه ای است که توسعه گفتمان علمی، توسعه اجتماعات علمی، توسعه نهادهای علمی و انسان دانشگاهی، توسعه ساختارهای تصمیم گیری و ساختارهای حقوقی کشور با استفاده از علم و رویکرد علمی، توسعه تفکر و شیوه های علمی در اداره جامعه و حل مسائل با مرجعیت علمی، توسعه حوزه عمومی علم، تبدیل علم به یک شیوه زیست و فرهنگ در کشور و غیر را شامل می شود.

۳-۶. بحث و تبادل نظر مستمر میان دانشمندان و مسئولان به منظور پیشبرد سیاست‌ها و اهداف توسعه علمی ایران؛

۵-۶. بررسی و کمک به اصلاح ساختار علوم و فناوری ایران؛

۶-۶. رصد کردن مستمر جایگاه علمی ایران در سطح منطقه‌ای و بین‌المللی؛

۷-۶. ارائه راهکارهای تقویت تعامل دانشگاه و صنعت و به طور کلی دانشگاه، دولت و جامعه؛

۸-۶. بررسی و همکاری در زمینه جذب و پرورش استعدادها و درخشان و دانشمندان جوان؛

۹-۶. بررسی و ارائه پیشنهاد به منظور ارتباط و همکاری نهادمند انجمن‌ها و جمعیت‌های علمی، دانشمندان، دانشجویان، پژوهشگران و فناوران.

۷- مأموریت‌های جمعیت توسعه علمی ایران مطابق با اساسنامه

۱-۷. انجام تحقیقات علمی و فرهنگی در سطح ملی و بین‌المللی با محققان و متخصصانی که به گونه‌ای با توسعه علمی سر و کار دارند؛

۲-۷. همکاری با نهادهای اجرایی، علمی و پژوهشی و فناوری در زمینه تدوین اهداف و راهبردهای توسعه علوم و فناوری، ارزیابی و بازنگری و اجرای طرح‌ها و برنامه‌های مربوط به امور آموزش و پژوهش و فناوری در زمینه علمی موضوع فعالیت جمعیت؛

۳-۷. ارائه خدمات آموزشی، پژوهشی و فنی؛

۴-۷. تعامل و ارتباط مستمر با دیگر انجمن‌ها و جمعیت‌های علمی و فرهنگستان‌های علوم در جهت توسعه علم؛

۵-۷. جمع‌آوری نظرات کارشناسی دانشمندان و فعالان توسعه علمی کشور و سازمان‌دهی آنها در قالب متون منسجم (نشریات ادواری، کتب، گزارش‌های تحقیقاتی، بیانیه‌ها، ...) و ارائه آنها به بدنه سیاست‌گذاری علمی کشور؛

۶-۷. برگزاری گردهمایی‌ها و کارگاه‌های علمی و تخصصی در سطح ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی؛

۷-۷. انتشار کتب و نشریات علمی.

۸- اهداف سازمانی جمعیت

۸-۱. ارتقاء پیوسته منزلت ملی و بین‌المللی جمعیت.

۸-۱. ارتقاء پیوسته منزلت ملی و بین‌المللی اعضای جمعیت.

۹- یاران و همراهان جمعیت توسعه علمی ایران

جمعیت توسعه علمی ایران برای انجام مأموریت‌های خود و حرکت در راستای رسالت و آرمان خود به یاری و همراهی تمام ایرانیان بطور عام و تمام دانشگاه‌ها، دانشگاهیان، انجمن‌ها، اجتماعات علمی، نهادهای حرفه‌ای و تخصصی و سیاست‌گذاران و مدیران حوزه آموزش، علم، فناوری و نوآوری بطور خاص نیاز دارد و همکاری آنها را طلب می‌کند.

۱۰- چشم انداز آینده جمعیت

جمعیت توسعه علمی ایران در راستای آرمان، رسالت، اهداف و مأموریت‌های خود، در تعامل پویا با یاران و همراهان خود، در سال ۱۴۰۳، به یک نهاد علمی پویا، شبکه‌ای، مشارکتی، هوشمند، دارای گفتمان اثرگذار و جریان ساز در سطح ملی، تبدیل خواهد شد.

۱۱- راهبردهای جمعیت

با توجه به نتایج تحلیل‌های راهبردی در رابطه با موقعیت درونی و محیط بیرونی جمعیت توسعه علمی ایران (مطالب پیوست)، این جمعیت در راستای چشم انداز خود راهبردهای زیر را دنبال خواهد کرد:

۱۱-۱. انگیزش درونی جمعیت؛

۱۱-۲. توسعه منابع انسانی جمعیت؛

۱۱-۳. توسعه تعاملات دورنی جمعیت؛

۱۱-۴. توسعه تعاملات ملی جمعیت؛

۱۱-۵. توسعه تعاملات بین‌المللی جمعیت؛

۱۱-۶. توسعه منابع مالی و امکانات جمعیت؛

۱۱-۷. توسعه انتشارات جمعیت.

۱۲- سیاست های اجرایی

سیاست های اجرایی مربوط به هریک راهبرد های یاد شده به صورت جدول زیر ارائه می شود:

سیاست اجرایی	راهبرد
تشویق اعضا برای نقد وضعیت موجود و تولید دانش جدید در راستای توسعه علمی ایران	انگیزش اعضای جمعیت
تشویق اعضا و افراد بیرونی برای انتشار مطالعات و تحقیقات خود در رابطه با توسعه علمی ایران از طریق جمعیت	
تشویق اعضا و افراد بیرونی برای پیشنهاد راهبردها، سیاست ها و راهکارهای مناسب برای توسعه علمی ایران	
تشویق اعضا و دیگر سیاست گذاران برای استفاده از کارشناسان و دانشگاهیان در تصمیم و سیاست سازی ها؛	
تشویق اعضا و دیگر مدیران ذی ربط برای رعایت اصول حکمرانی خوب	
عضو گیری جدید از اعضای هیأت علمی دانشگاه ها	توسعه منابع انسانی جمعیت
تعریف پروژه تحقیقاتی و دعوت به همکاری از محققان درون و بیرون جمعیت	
دعوت از محققان برای انتشار آثار خود از طریق سایت جمعیت	
دعوت از محققان و کارشناسان برای ارائه پیشنهاد های راهبردی و سیاستی از تحقیقات خود	
دعوت از اعضا برای قبول مسئولیت در کمیته های علمی و اجرایی	توسعه تعاملات دورنی جمعیت
ایجاد شبکه جمعیت توسعه علمی ایران	
تحلیل راهبردی مشارکتی توسعه علمی ایران	
برگزاری نشست های علمی ماهانه	
ایجاد کمیته علمی و برگزاری مرتب جلسات مربوط	
ایجاد کمیته اجرای و برگزاری مرتب جلسات مربوط	توسعه تعاملات ملی
ایجاد کمیته اجرایی توسعه تعاملات ملی	
انعقاد تفاهم نامه با سازمان های قانون گذار، مجری و دانشگاهی برای نقد و تولید دانش جدید در رابطه با توسعه علمی ایران	

برگزاری نشست‌های علمی و همایش‌ها در همکاری‌های با سازمان‌های قانون‌گذار، مجری و دانشگاهی برای نقد و تولید دانش جدید	
نقد و بررسی طرح‌ها، لوایح و تصمیمات وزارتی با همکاری سازمان‌های ذی ربط	
برگزاری نشست‌های مشترک با نمایندگان کمیسیون آموزش و تحقیقات و مدیران وزارت علوم	
برگزاری کارگاه‌های آموزشی برای مدیران دانشگاه‌ها	
ایجاد کمیته اجرایی توسعه تعاملات بین‌المللی	توسعه تعاملات بین‌المللی جمعیت
ایجاد نمایندگی در دیگر کشورها	
ایجاد وب‌سایت به زبان انگلیسی	
برگزاری همایش‌های بین‌المللی	
تعامل با انجمن‌های مشابه بین‌المللی	
ایجاد کمیته اجرایی توسعه توانمندسازی جمعیت	توسعه منابع مالی و امکانات جمعیت
توسعه زیرساخت ارتباطی با فعال‌سازی و کارآمدسازی و روزآمدسازی سایت جمعیت	
متنوع‌سازی منابع مالی جمعیت	
اجاره و خرید دفتر مستقل برای جمعیت	
ایجاد کمیته انتشارات	توسعه انتشارات جمعیت
انتشار پیوسته پایش توسعه علمی ایران در سایت جمعیت	
انتشار پیوسته نتایج تحلیل راهبردی توسعه علمی ایران	
انتشار خبرنامه توسعه علمی	
انتشار فصلنامه علمی و ترویجی	
انتشار فصلنامه علمی و پژوهشی	

پیوست: تحلیل‌های استراتژیک وضعیت موجود جمعیت

پ-۱. تحلیل محیط داخلی

پ-۱-۱. مهمترین ضعف‌های جمعیت

- مشاغل مختلف اعضا و محدودیت وقتی آنها
- عدم استفاده از دانشجویان تحصیلات تکمیلی
- کمتر شناخته شدن و کمتر دیده شدن مان در حوزه عمومی
- عدم حضور فعال در مناقشات مهم عمومی مرتبط با جامعه علمی، مشکلات دانشجویان، کم تحرکی در پرداختن به مسائل مهم عمومی نهاد های دانش پرداز ایرانی که نقشی اساسی در پویایی آنها می توانند داشته باشند
- کمبود منابع انسانی، مالی و فیزیکی
- ضعف نگاه میان رشته ای
- ضعف ارتباطات با مخاطبان و ذینفعان
- نداشتن برنامه با اهداف مشخص و قابل دستیابی
- مشارکت اندک علاقه مندان در فعالیت های انجمن و...

پ-۱-۲. مهمترین قوتها

- تجربه مستقیم اعضاء هیأت مدیره با مسائل و پیچیدگی های نظام علمی کشور
- تنوع تخصص ها و دانش فنی در اعضا و همکاران در دسترس و قابل ارتباط
- سلامت نفس و انگیزه های درونی در اعضا
- امکانات مادی بالفعل یا بالقوه نسبی (مکان، سایت، منابع و...)
- امکانات ارتباطی
- ثبت شدن انجمن
- امکانات انسانی و حقوقی و علمی بالقوه برای انتشار نشریات علمی
- امکانات گفتگو و متقاعد سازی مذاکره با بخشی از مسؤولان امر
- اعتبار هیئت مدیره در میان دانشگاهیان و جوامع علمی

- تخصص‌های بالا برای ارائه مشاوره در سطح ملی
- آزمودن فوت و فن‌های اجرایی
- دانش ضمنی انباشته حاصل از آزمون و خطاها
- سرمایه اجتماعی
- ارتباط با دانشگاهیان و مدیران آموزش عالی و کارشناسان این حوزه

پ-۲. تحلیل محیط خارجی

پ-۲-۱. مهمترین فرصتها

- اعتماد بخش قابل توجهی از جامعه علمی کشور
- آمادگی وجدان عمومی برای دیدگاه‌های انتقادی
- امکانات فناوری اطلاعات و ارتباطات
- طیف وسیعی از دانشجویان و دانش‌آموختگان جوان در کشور بویژه در تحصیلات تکمیلی
- زمینه‌های رشد علمی در جامعه
- ظرفیتهای در حال کمون در پویایی‌شناسی فرهنگ و جامعه ایرانی
- علاقه مندی مردم برای پیشرفت همه جانبه
- توسعه دانشگاهها و مراکز علمی
- رشد اقتصاد دانش‌محور در جهان

ومواردی مانند شکل‌گیری و گسترش جوامع دانش، برخورداری از منابع انسانی و مالی و طبیعی، آمادگی جامعه ایرانی برای ایجاد تحولات دانش‌بنیان، گسترش کمی نهاد‌های آموزش عالی و دانش‌آموختگان، سهولت دستیابی به دانش بشری در محیط جهانی شده دانش، حضور فزاینده ایرانیان در نهاد‌های تولید دانش جهانی، دیرینه‌پر افتخار علمی ایرانیان، جوان بودن ساختار جمعیتی کشور

- بهبود روابط اقتصادی، علمی، فرهنگی و سیاسی کشور با کشورهای پیشرفته

پ-۲-۲. مهمترین تهدیدها

- تهدیدات ناشی از سیاست خارجی متشنج کشور

- برداشت نادرست از توسعه علمی در قلمرو ملی و چیرگی فن سالاری و ابزارگرایی در هدفگذاری ها و برنامه ریزی های ملی و خلط پیشرفت علمی کشور با سیاست های هسته ای
- تلقی تهدیدآمیز سیاسی امنیتی از انجمن ها و نهادهای غیر دولتی در بخشی از مقامات
- جایگاه ضعیف علم در جامعه
- فقدان جهان بینی علمی در کشور
- جناحی عمل کردن سیاستگذاران و مسئولان و مشارکت ناپذیری بخش عمومی
- ضعف در ارتباطات بین المللی، بویژه با کشورهای پیشرفته
- ضعف باور به تصمیم گیری و سیاست گذاری های علمی
- نظارت حداکثر دولت بر انجمن های علمی
- ضعف توسعه در ابعاد مختلف
- گرفتاری های همه جانبه مخاطبان

و موارد دیگری مانند سیاست زدگی نظام علمی کشور، نبود شفافیت و پاسخگویی، نبود شایسته گزینی و رابطه محوری و سیستم نامناسب پاداش دهی، افت کیفی نظام علمی کشور که به افزایش ناباوری به یافته های علمی انجامیده است، نظام علمی و آموزشی گریزان از پرسش گری و نواندیشی و نقادی، به حاشیه راندن نیروهای توانمند اندیشه پرداز (رانش بدرون و بیرون نیروهای کیفی)، تلقی محیط بین المللی به مثابه تهدید و بهره نگرتن از توان نهفته ایرانیان مهاجر، نبود سیستم حقوقی مناسب و پاسخگو، وارونگی نظام ارزشها در نظام علمی کشور، سهم اندک نظام علمی کشور از تولید ناخالص داخلی